

de schade, en, wel niet herstellen. Onze lezers en aangeende

chij dan wel

breedvoerige ag heel wat en rubriek in ikking heeft. Daarom reeds ige niteenzet. Doop van Dr draceno".

eciesche be- cal in ver- hoewel ze

dd gaat, ver- eide vragen: merd is over e stellige ver- trouwen op p, en daärop, hem stel- ord van Am- veel gebaden. H is de Doop in Christus, g dit laatste, p betreffende heid van een orden in zijn

an antwoord afzonderlijke zou eischen ie hoofdvraag

kander zetten Doop en het nen uitstippe- trager en met adenken, hier unnen vinden, volgende.

heid ligt niet Ezau, Judas, wijzen het — Rom. 8:20

en naar onze en 26) dan in zijn geloof, anders te ver- stieren, maar, oovige ver- zinner zonden i Christus, en

emand verze- en daarmee in alleen (in- en weg des

dan ook nooit in den Heer

d verzekeren, leen op grond ers, als waar- in afgedwaald ellig tot be- rden.

urheid van de nkelijk stelen ders op grond ede zelve een anders althans nd afhankelijk

ca had slechte er daarbij, m ica's hart ge- e gebedswerk- ornemen Gods bekering te

er den Doop, nde het Ver- oop een teeken

ree zijden.

onze God al rneembare

ds verkoren.

geloovigen en

kerk, waartoe, igen behooren, oit uit enkel

de openbaring.

behalve oprechte geloovigen óók omvat dezulken, die niet gelooven en nooit tot geloof zullen komen, omvat ook de uitwendige bediening van het Verbond der genade behalve het zaad der belofte, wat enkel naar 't vleesch zaad der geloovigen is (Gal. 4:22—31, 1 Cor. 10:1—11).

Het Verbond Gods in zijn uitwendige gestalte verzekert daarom niemand, die er in begrepen is, van te voren, dat hij zalig worden zal, en verzekert evenmin geloovige ouders, dat elk hunner kinderen behouden zal worden.

Het teekent, gelijk Dr A. Kuiper Sr het zoo schoon zeide, wel de ader waarin Gods goud verscholen ligt, maar waarborgt daarom nog niet, dat nu ook al wat in die ader voorkomt tot dat goud behoort.

Zoolang er daarom geen levensopenbaringen zijn, die reden geven, het tegendeel te vreezen, mogen en moeten geloovige ouders vertrouwen, dat hun kinderen gekenden en geroepen des Heeren zijn.

Aan de zaligheid hunner jonggestorven kinderen mogen ze derhalve, gelijk we in Hfdst. I, art. 17 der Dordsche Leerregelen belijden, niet twifelen, en ook voor kinderen, die in het opgroeien afwaken, nog altoos goede hope behouden; maar voorbeelden als van Ismaël, Ezau en Judas bewijzen, dat het Verbond Gods in zijn uitwendige bediening hun geen recht geeft, ten aanzien van zulke kinderen zich verzekerd te houden, dat ze stellig te eeniger tijd nog tot geloof en bekeering zullen komen.

Staan de dingen zoo naar Gods Woord — en zoo staan ze inderdaad, naar 'k meen — dan ligt hierin een ernstige waarschuwing tegen valsche gerustheid voor ieder, die den Doop ontving, en tegen zorgeloosheid of luchthartig optimisme voor alle ouders ten opzichte van de zaligheid hunner kinderen.

V.

F.

PERS-SCHOUW.

Voor Prof. Haitjema.

Tegen de opmerkingen van Prof. Haitjema hebben we ook in deze rubriek af en toe iets laten lezen. Deze week trof mij een mooi artikel in het „Diaconaal Correspondentieblad“; het is van de hand van den heer A. L. v. Beeck Calkoen. In de inleiding zegt de schrijver, dat hij het boek van Prof. Haitjema over Karl Barth met belangstelling ter hand nam:

Aankankelijk trok dit boek mij zeer aan. De eerste hoofdstukken volgde ik met klimmende belangstelling. Vooral de vraag van de verhouding van Barth tot „onze“ Gereformeerde theologie, de theologie van Kuiper en Bavinek, hield mij bezig. Eindelijk zou het laatste hoofdstuk mij dit duidelijk maken. Doch welk een teleurstelling bood dit hoofdstuk door de wijze waarop Haitjema zich van Kuiper en Bavinek afmaakt.

Teleurstelling. En waarom?

Is Karl Barth noodig voor ons land en hebben we iets van hem te leeren, zoo vraagt hij (prof. H.). Het bevestigend antwoord leidt hij af uit de heerschappij der Duitse theologie, die sedert Schleiermacher nog steeds ten onzent geldt. En Kuiper dan? zult ge zeggen? Neen, aan de Vrije Universiteit kleefte ook de smet der Duitse theologie want... Kuiper zond zijn beste leerlingen om verder te studeeren naar de Duitse universiteiten. Het bewijs is zwak. De geheel eenige plaats, die Kuiper innam tegenover Schleiermacher vindt hij Haitjema in het geheel geen waardeering, althans hij vindt die niet der vermelding waard. Wel noemt hij Gunning, Kuiper en Bavinek, doch naast elkander, niet tusschen Gunning en Kuiper de tegenstelling makende, die hun verschillend standpunt ten opzichte van Schleiermacher, den grootmeester der Duitse theologie, zou doen verachten. Haitjema verwerpt het oordeel van hen, die achten, dat Kuiper reeds vóór Barth dezelfde dingen gezegd zou hebben, en dat beter zou hebben gedaan. Zijn grief tegen Kuiper is, dat zijn denken meer naar een „verzakelijking“ der theologie is heengedreven. Maar dit poneert Haitjema alleen; bewijzen doet hij het niet. Wie de „Stone lectures“ van Kuiper kent en het hoofdstuk over „het Calvinisme en de Religie“ nog eens naleest, zal toch wel verlangen naar een minder stout, meer gedocumenteerd oordeel over het verschil tusschen Kuiper en Karl Barth. Want zeker, het kenmerkende bij Barth is, dat hij over God niet in abstracto wil spreken en „de Godskennis niet losmaakt uit de relatie met den kennenden mensch, die alleen als een van God gekende iets kennen kan“. Maar stelde niet juist Kuiper tegenover het anthropocentrisch beginsel — dat de religie altijd subjectief neemt als bestaande om den mensch — het in de religie alles van God afrekenen en niet van den mensch.

Kuiper heeft de theologie in de sfeer van het begrippen-schema der klare objectiviteit gebracht“ zegt Haitjema. En met deze uitspraak heeft hij met Kuiper afgerekend. Van Bilderlijk af, liep, neen, niet langs Kuiper, die afweek, maar langs Kohlbrugge en Hoedemaker de lijn, die in Barth het aanknooppingspunt vindt. Zoo oordeelt Haitjema.

En we zijn even verlangend op dit punt een nadere, minder subjectieve uitspraak te vinden als bij de veroordeeling van Kuiper.

Ook wij zijn verlangend naar eenigen vorm van bewijs. Wij vreezen evenwel, te moeten blijven wachten. Prof. Haitjema, gelijk we reeds eerder opmerkten, vergenoegt zich in zijn critiek op de Gereformeerden wel meer met beweringen, die zich van bewijsvoering onthouden.

Ten slotte schrijft de heer Van Beeck Calkoen over de praktische zijde, die het vraagstuk heeft. De

schrijver kent die praktische zijde; want de arbeid der diakonie voert tot de aanschouwelijkmaking van „toegepast christendom“, zooals men (wel eens wat eenzijdig) zegt. Wat dit werk der liefde betreft, merkt de schrijver tegenover Prof. Haitjema op:

Een trek uit het betoog geeft hier licht, licht namelijk over wat Haitjema drijft. Hij wil Calvin en Luther dichtert bijeen brengen. Kuiper heeft Calvin en Luther als tegenstellingen genomen. Voor Haitjema staan ze dichtert bij elkander, „dan theologische onderscheidingszucht en typeeringswellust geneigd zijn aan te nemen“. Zóo typeert Haitjema.

Nu valt hier licht, licht van ter zijde. Want nu gevoelen we tevens dat het betoog ons moet heeleiden — gelijk het ook doet, naar eenige variaties op het bekende thema „Heel de Kerk en heel het Volk“.

Maar juist nu Haitjema ons hier heen voert, gevoelen we ons zoo volkomen gerechtigd tot de vraag, wat uit dit alles voor het diaconaat voortvloeit.

We willen niet Kuiper met betrekking tot zijn invloed op het diaconale leven stellen tegenover Hoedemaker. Want de toestanden in de Ned. Hervormde Kerk zijn ons daarvoor niet voldoende bekend.

Er zijn stroomingen in het zoo gedeelde Kerkelijke leven in de Ned. Hervormde Kerk, waarvan we de kracht niet kennen. Welke de invloed is geweest van het Kohlbruggianisme en Hoedemakers' opvattingen op de ontwikkeling van het diaconaat in de Ned. Hervormde Kerk kunnen we niet nagaan. Maar de verwijzing van Haitjema naar Luther maakt ons bevreesd, dat hij in waardeeringsoordeel verschilt met ons. Bij Luther met zijn volkskerk-beginsel was er voor het diaconaat geen plaats. Bij Calvin met zijn belijdenis-kerk-beginsel kwam het tot herstel van het diaconaat.

Trek de lijnen door en ge ziet bij Kuiper — niet tegenstaande de beschuldiging van „verzakelijking“ der theologie, — het diaconaat in zijn ontwikkeling gesteld onder de directe heerschappij van het levende Woord Gods.

Daaraan hebben wij, — mag ik nu eens zeggen „wij, Kuiperianen“ — ons gehouden. En we hebben daarvan den rijken zegen ondervonden.

Want God is ook in de praktijk van het diaconale leven, „een belooner dergenen, die Hem zoeken“.

Aan hunne vruchten zult gij hen, die Hem zoeken, kennen.

Aan de vruchten zult gij ze kennen.

Prof. Haitjema moet weten, wat hij zegt.

Als hij vandaag beweren durft, dat de gereformeerden zoo gretig „begrippen“ en „termen“ drinken, dat uit de begrippenwellust die „de gemeene gratie“ poneerde, het leven acuut verwereldlijkt, dan zegt hij: bij de gereformeerden beheerscht in dit opzicht de leer heel sterk het leven. Wij hebben het ook wel eens anders gehoord, dat de gereformeerden n.l. de leer in een apart loketje hielden, los van het leven. Maar — daarover basta. Wij gereformeerden laten dus soms het leven direct, en nog wel acuut, beheerschen door het leven. Hier ligt nu óók een stuk „leven“, in de gereformeerde diaconale zorg. En is nu het „leerschema“, waarop deze niet-wereldsche liefdedaad zich grondt, toch ook weer „wereldsch“? En zonder vrucht? Duidelijk is het niet en „paradoxaal“ is, als ik het wel zie, een te mooi woord voor deze beweringen in referaatstijl.

Invloed naar buiten.

De heer J. Hollander zegt in de „Geref. Kerkb. van Den Haag“:

Stel u toch voor: daar in de Javastraat vergadert de Synode der Ned. Herv. Kerk.

Alles is in spanning over wat daar besproken en besloten zal worden; de groote pers heeft een specialen dienst (denk aan Assen!) om de menschen dadelijk op de hoogte te brengen. Ook in het buitenland leeft men mee, men zendt z'n afgevaardigden. Heel de Protestantische wereld is in zekere spanning over de geluiden, die nu zullen opklinken uit het land aan de zee, vermaard om zijn strijd voor de aloude Gereformeerde belijdenis.

Al mij, ga nu eens naar de Javastraat, naar het heerenhuis, nummer 100.

Daar vergadert de Synode der Ned. Herv. Kerk, die meer dan 1400 gemeenten en meer dan 1600 predikanten telt. Bij haar berust de hoogste wetgevende, rechtsprekende en besturende macht in die kerk.

Dertien predikanten, zes ouderlingen of oud-ouderlingen zitten daar als leden der Synode met den secretaris en den questor-generaal, die een adviseerende stem hebben en twee hoogerleeren, die een praeadviseerende stem hebben.

Ziedaar alles en wie weten wil, wat die Synode doet, zoekt ergens in een hoekje van zijn krant en zorgde vooral voor bij de lectuur van het Synode-verslag niet in slaap te vallen.

Zeg nu niet, dat ik overdrijf.

Hoeveel leden der Herv. Kerk zouden die verslagen met werkelijke belangstelling lezen?

Vergelijkingen als deze worden volstrekt niet door kerkistische of farizeeuewschen hoogmoed ingegeven. Tot de levensuitingen der kerk behoort ook de begeerte, om op het volksleven invloed te oefenen, om op de geestelijke worsteling in te grijpen. Met alle gebrek kunnen de Geref. Synodes voor en na wijzen op breed werk, dat langzaam maar zeker geestelijke betekenissen voor de toekomst verkrijgt, dat voor den invloed der kerk naar buiten dikwijls veel beteekent en dat de niet-kerkelijke pers weken en maanden lang stof geeft. Maar de Synode van de Herv. Kerk bereikt niets, dat constructief is in de worsteling der geesten. En de grroote pers kan met den besten wil er geen copie uit slaan. Dat bewijst ook al weer uit de praktijk, dat alleen wie zelf een naam heeft en een leer en een belijdenis, wat geven kan aan

een ander. En dat de poging om bijeen te houden, wat naar zijn wezen niet bijeen hoort, den invloed naar buiten breekt.

Want het ligt natuurlijk niet aan de personen. Het komt alleen van het stelsel.

Gods tijd en Gods werk.

Dr H. Schokking schrijft in „De Geref. Kerk“ (confessioneel):

De herinnering aan het geweldig stuk taktiek, waarmee de dolantie is gekomen, is velen nog niet uit het hoofd, de schrik zit hun nog in de botten, de afkeer in het gemoed. Er is ook een groot gevaar, dat de taktiek-eisch ons op een punt brengt, waar de mensch als het ware wil regeren. Van een der voormannen in den dolantie-tijd wordt verteld, dat in het kritieke oogenblik hem door een dieper-zienden broeder de vraag werd gesteld: „Maar is het wel Gods tijd?“ en dat het antwoord zou geweest zijn ongeveer in dezen trant: daar kunnen wij nu niet meer over praten, nu moeten wij handelen.

Op hen, die meenen, dat het elke seconde de „tijd van God“ is om te handelen overeenkomstig Zijn gebod, maakt deze historische of legendarische uittaling geen verbijsterenden indruk. Want alle praten, dat niet ieder oogenblik zelf uit en in en tot de daad der gehoorzaamheid is, heeft het bewijs in zich, dat men „Gods tijd“ laat voorbijgaan.

Als ik niet den toets der wet handhaaf, wie kan mij dan verzekeren, dat wat ik „Gods tijd“ noem, toch waarlijk iets anders is dan de tijd van mijn eigen keus?

„Krankencommunie“.

Na Dr Kaajan kome hier Ds S. Datema aan het woord over de „krankencommunie“. Deze erkent de bezwaren, maar voelt toch meer voor de instelling:

Het zal nu 16 jaar geleden zijn. Er was een jongeling op een langdurig krankbed geworpen. Zijn jeugdleven was zeer ongestadig. Het was hem niet gegaan als Josia en Obadja. Hoewel de Schriften van kindsbeen kenne, nam de wereld gaandeweg de overhand. Tot het den Heere behaagde hem te openen de oogen, en ook mij als middel in Zijn hand daartoe wilde gebruiken.

De jonge vriend bezocht weder de catechisatie. Kwam tot openbare geloofsbelijdenis. En werd niet zeer lang daarna op het ziekbed geworpen, wat ook zijn doodbed is geworden. Wat een strijd op dat ziekbed. Wat een worsteling om los te komen van wat en vooral van wie hem lief waren. Allermest van haar, die hem boven alles dierbaar was. Wat een bestrijding ook van zijn geloof. Levendig herinner ik me, hoe ik zat aan dat ziekbed, en met den wegwijnenden en worstelenden jongeling las Jes. 53. Hij kon het maar niet gelooven voor zichzelf.

Wat gebeurde daarna? Des morgens vroeg werd ik geroepen. Zoo ongeveer 4 uur in den morgen. Een jufvrouw stond voor onze deur. De zuster van den stervenden jongeling. Ach, domine, aldus de zuster, Adrianus gaat sterven. En hij is zoo heerlijk gesteld. Alles is goed. Maar, hij wil zoo gaarne nog eens den dood des Heeren verkondigen en gebruik maken van het Heilig Avondmaal. Dat kan zeker niet?

Voor mij was het genoeg. Binnen een uur stond ik met twee ouderlingen voor het bed van den kranke, waar alles vrede ademde. De huisgenooten bijeen. Ik bracht het Woord des Heeren. Op de vraag: gelooft gij dat? riep de jonge broeder met een stem, die ik nog als het ware verneem: ja! Al mijn zonden zijn vergeven! Midden in den dood! Maar, door genade gered! Dezelfde zuster, die aan onze deur stond, kwam met brood en wijn. Wij braken het en deelden het uit. Wij verkondigden samen den dood des Heeren. De huisgenooten, de stervende, de ouderlingen en ik. En onze Adrianus is spoedig daarna van het Avondmaal in dien morgen gegaan naar het land, waar geen nacht meer is, om te zitten aan het Avondmaal van de bruidloft des Lams.

Tychicus, een mensch kan niet zoo maar alles vergeeten. Vooral zulke momenten niet. En daarom zou ik onzen Dr Kaajan nog wel eens willen vragen: Als het dan zoo is?

De kamerling was óók alleen. Filippus was toch óók geen Apostel!

Naar aanleiding van wat gezegd is bij de begrafenissen van den heer P. Brouwer, den ook door ons betreunden schrijver in het „Friesch Dagblad“, zegt Ds Datema nog:

Wat mij zoo trof uit de woorden bij zijn graf gesproken? Zijn verlangen om nog eens het Heilig Avondmaal te gebruiken. Kon het niet in de kerk, dan maar in zijn huis.

Als het kón?

Maar, waarom kon dat niet?

Waarom kon die wensch niet worden vervuld?

Waarom kon niet te zinnen huize de gemeente vergaderen?

Mij dunkt, daar had de Kerkeraad van Sneek voor moeten zorgen.

Wat zou onze Dr Kaajan hiervan zeggen?

De lezer denke nog maar eens over het tweeterlei standpunt na.

Prins Willem en Alva.

Ten vervolge op wat Ds Gunst schreef over de bewering, dat een aanwijzing gevonden zou zijn, dat Prins Willem moordplannen zou hebben beaamd tegen Alva, geven we uit het artikel van Ds Gunst hier nog het slot van de bezwaren van Prof. de Blécourt, voor een deel:

Is het briefje echt? Het kan mij niet veel schelen, omdat het anoniem is en onzinnig en niet door den Prins kan zijn geïnspireerd, een en ander op gronden, die ik niet zal herhalen. Het is uit de 16de eeuw. Het

kan, ik zeide het reeds, ook gefabriceerd zijn na 1580, het jaar waarin Philips II den Prins vogelvrij verklaarde, een beloning van 25.000 schilpen plus adeldom uitloofde voor den moordenaar of voor zijn erfgename. Toen er verontwaardiging opstak over deze daad, toen de Prins in 1581 zijn Apologie de wereld inzond, kon men niet wijzen op soortgelijk bedrijf van 's Prinsens zijde. Wat nood — men fabriceerde dit briefje. Men gebruikte het niet, het bleef in 't archief van Alva liggen. Er zijn duizend mogelijkheden denkbaar.

Maar wat er ook van dit briefje zij, nooit is het verantwoord, enkel op grond van een anoniem briefje als bewezen aan te nemen, dat iemand een moordanslag beraamd heeft, of gepoogd heeft moord uit te lokken.

Over Zandvoort.

De „Geref. Kerkb. van Amsterdam-Zuid“ bevat een artikel over de scheuring in Zandvoort. Over de houding van Ds v. d. Brink reeds lang voordat in Zandvoort de kwestie van thans zich voordoet, schrijft het blad:

Niemand behoefde zich ook te verwonderen, toen Ds van den Brink bij het vervullen van een beurt hier in de Schinkelkerk, de gemeente bijna bezwoer in het conflict standvastig de zijde van predikant en kerkeraad te kiezen, en wat lag haast meer voor de hand, dan dat het oog op hem viel voor het leiden van een bidstond, waarin aan den vooravond der Synode het recht van God moest worden afgebeden ja, maar waarin het, overeenkomstig de gedurende heel de procedure aangenomen houding en toon, meer nog met klem van de kerken werd afgeleest. Waarlijk, dat men zich hier tot het alleruiterste tegen de Synode heeft verzet en dat ten slotte de kerkelijke samenleving een volslag onmogelijkheid werd — dat is mede te danken — Ds v. d. Brink zal dit woord „danken“ wel in eenigszins gewijzigden zin gaarne overnemen — aan zijn optreden, aan den „sterken steun“, waarvoor hem thans openlijk hulde wordt gebracht.

En over de jongste gebeurtenissen:

De houding van beiden tegenover hun eigen kerk en tegenover de kerken in het algemeen is echter volkomen dezelfde, niet alleen doordat de tweede aan het optreden van den eersten principieel zijn volle goedkeuring heeft gehecht, maar ook doordat hij reeds maandenlang zijn in een geding gewikkeld ambtsbroeder en diens kerkeraad met woord en daad, niet alleen particulier maar ook in het openbaar, tot volhouden in den strijd heeft aangemoedigd. Het is een kluis geworden, waarin verschillende predikanten en kerkeraadsleden elkaar hebben medegegrooten en waarin wel, zoals meestal, de krachtigste naturen de wat meer leidzame het sterkt met hun wil hebben aangegrepen, maar waarin toch ook niemand, en zeker niet de Zandvoortse predikant, een geheel passief werktuig is geweest.

De lijn, welke thans ook te Zandvoort op het schisma uitliep, boog zich daar van den bodem uit naar het oppervlak reeds in de invoering en de handhaving van wat we nu maar het „kerkelijk vrouwenkeuze“ zullen noemen. Het ten deze ingenomen standpunt, waardoor Zandvoort min of meer scheef tegenover de kerken kwam te staan, dreef de autonomie der plaatselijke kerk op de spits. Zandvoort wist en erkende, dat dit een vraagstuk was, 't welk alle kerken gelijkelijk raakte en dat eenparigheid van gevoelen nog verre weg lag. Niettemin greep het geheel op eigen gelegenheid naar de oplossing, in het stoute zelfbewustzijn dat het hier alleen wel tot het licht van Gods Woord vermocht door te dringen. De kerken mochten daarna manen tot opschorting en nader beraad, Zandvoort zou tenslotte... neen niet tenslotte, maar dadelijk, doen wat het in eigen huis meende te moeten invoeren. En men kon toen reeds meteen dezen en genen de bedenkingen hooren niten — dezelfde die hier in Zuid reeds vele jaren geleden werd uitgesproken — dat loopt nog eens mis.

Wie nu meende, dat deze zoo prat op hun zelfbeschikkingsgaanden, dan ook liefst maar op eigen kerkgebied zouden blijven, en zich wel zouden wachten met de zaken van andere kerken in te laten, dacht verkeerd. Men heeft, zooals het herhaaldelijk betuigd wordt, „de kerken hartelijk lief“, en daarom hemoet

men zich er ook mee. Daarom werd, toen de classis Amsterdam de zaak Dr Geelkerken nog in behandeling had, van den kansel te Zandvoort, dus nog wel ter plaatse waar een andere classis zich uitstrekt, ter voorlichting van gemeentelieden en gasten maar vast met de grootste beslistheid uitgesproken, dat indien de aanhangige procedure tegen een der dienaren in onze kerken zou voeren tot zijn veroordeeling, zulks een schending van het recht Gods in de kerken zou zijn. De overal geëerbiedigde regel, dat men zich te onthouden heeft van het uitspreken van een oordeel in rechtszaken, zoolang de rechter de behandeling nog niet ten einde heeft gebracht, werd hier dus publiek op den kansel met voeten getreden. De classis was nog niet klaar, maar te Zandvoort was men wel klaar.

K. S.

BOEKBESPREKING.

Periodieken.

Onze gewoonte getrouw om van tijd tot tijd melding te maken van onze Christelijke tijdschriften, vestigen we thans nog eens de aandacht op:

De Spiegel, firma W. Kirchner, Amsterdam. Het laatste nummer bevatte, behalve een aquarel van Hobbe Smits „In den oogsttijd“, o.m. foto's van Fransche kastelen en gebouwen.

Het Schoonwonder. Uitgeversmaatschappij Bosch te Baarn, gaf naast verschillende kiekjes uit het buitenland ook een fotopagina met tekst van „Urkt“.

Op den Uitslag, Gehrs, Zomer en Kenning, Wageningen, vergastte op „een autotocht naar Syrië“ door Th. C. Vriezen, een vervolgartikel over „Stroomingen in de Nederlandsche Proza-letterkunde der laatste veertig jaren“ door Dr N. van der Laan, idem over „Onze Kerkgebouwen“ door architect Jac. Ph. Wormser, waarvan de foto's even interessant zijn als het artikel zelf.

De Jonge Vrouw, Bosch en Kenning, Baarn. Het jongste nummer bracht prettige lektuur over „Oude Kunst“, „Over Kleur“, „Noorwegen“, „Kampeeren“ en was als steeds aanaakvol geïllustreerd.

HEPP.

Dr G. Dekker, „Die invloed van Keats en Shelley in Nederland gedurende die negentiende eeuw“.

Groningen — J. B. Wolters' Uitg.-Mij.

De schrijver van dit breed opgezette werk is een Afrikaan; hij heeft ook in het Afrikaansch geschreven. Hij is daarbij uitgegaan van „die standpunt, dat die idealen van Dietse saamhorigheidsgevoel en van 'n Dietse kultuur nooit verwesenen kan wor nie as Nederlanders. Vlamminge en Afrikaners nie in mekaar se gesesteslewe inleef en mekaar se taal leer verstaan — taal in die diepste betekenis van die woord“.

Ongetwijfeld heeft het boek reeds hierom zijn waarde. Voor ons besef ligt ze ook hierin, dat de beweging, die zich in het eind der vorige eeuw in onze letteren liet gelden, en die voor zoo heel veel anders den weg geopend heeft, juist als ze uit haar achtergrond verklaard wordt, te meer in haar wezen kan doordien worden, ook door hem, die als christen zijn theologische en religieuze bedenkingen heeft. Hierbij bewijst deze uitvoerige studie prachtige dienst. Als ik eerlijk me uitspreek, geloof ik, dat de schrijver niet geheel is ontkomen aan het gevaar, dat ieder belooft bij zulk een onderwerp, dat men n.l. parallellen zoekt en constateert en punten van overeenkomst ontdekt, ook waar de daarop gebouwde redeneringen geen andere waarde kunnen hebben dan die van een vernuftige conjectuur. Maar over het algemeen is de schrijver in zijn onderwerp te diep en te eerlijk ingedrongen, dan dat zijn werk door dit gevaar zou overvallen zijn; in den regel heeft m.l. de bedachtzaamheid en de detailstudie van den auteur hem geholpen om het gevaar te overwinnen en op de vlakte van de objectieve beschrijving te blijven. Na een korte karakteristiek van Keats en Shelley geeft de schrijver een zeer instructief hoofdstuk over hun invloed vóór „Tachtig“, en bespreekt vervolgens zijn vraag met betrekking tot Willem Kloos, Albert Verwey, Frederik van Eeden, Herman Gorter. Een afzonderlijk hoofdstuk tracht nog anderen te noemen, bij wie de invloed van Keats en Shelley te bemerken is. Dit hoofdstuk schijnt mij het minst bevredigend, omdat het te we-

nig geven kan. Over het algemeen is hier evenwel een studie gepubliceerd van zeer groote betekenis. Wie van de stroomingen in de nieuwere literatuur kennis nemen wil en zijn critiek zuiver en daardoor te scherper formuleeren wil, kan het boek van dr Dekker niet voorbijgaan.

K. S.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:

Biedum: J. J. Bouwman te Urk en A. Wijnhuizen te Baarland.

Beroepen te:

Bierum: G. H. Dijkstra te Bergharen.
Borssele: cand. C. van Schie te Voorschoten.
Egmont: cand. J. H. Antons te Eemst.
Franker: W. H. v. d. Veet te Drachtster Compagnie.
Hemstede: Dr. J. H. Bayne te Breda.
Hilversum (O.F.): en Embden: B. H. Lankamp te Esch.
(Bentheim).
Kampen (vac.): J. J. Westerhoek v. Eerten; D. van Dijk te Groningen.
St-Jacobi-Parochie: cand. F. Drossehuys te Winthoven.

Afscheid van:

Zoutkamp: H. Steen. Tekst Hand. 20:32.

Intriede te:

Driesum: cand. J. C. Haartsen, Tekst Col. 1:28.
Rozenburg: D. G. A. Broer, Tekst Ps. 48:2, 10 en 15.

De H. Teerink Door den Kerkeraad der Geref. Kerk van Amersfoort is aan de H. Teerink voor het verdere gedeelte van dit jaar ziekteverlof verleend. Als hulpprediker, om zijn arbeid waar te nemen, is benoemd de heer J. B. v. d. Sij, candidaat te Leiderdorp.

J. Dols. Aangaande den vroegere roomsch-kath. priester J. Dols wordt gemeld, dat deze thans helpden des geloofs heeft afgelegd en alzoo lidmaat geworden is van de Geref. Kerk te Amsterdam. Te dien stede volgt hij nu de colleges aan de Vrije Universiteit, om later Evangelisatiearbeid te verrichten, o.m. onder de te Katendrecht (Rotterdam) verwoende Chinezen.

Emeritaat. De M. Schuurman, reed. der Geref. Kerk van Den Haag-West, is voornemens tegen midden December, alzo na 44-jarige ambtsbediening, emeritaat aan te vragen.

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Aangenomen naar:

Hilversum (voor den miss. dienst op Zuid-Colosse) door cand. A. W. Bicker te Noordeloos.
Kornhorn: cand. W. Kremer te Zwolle.
Maassluis: J. Reemink te Aalten.

Bedankt voor:

Gravendeel: cand. A. W. Bicker te Noordeloos.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Tweetal te:

Borssele: H. A. Minderman te Lier; en H. v. Noorhoo te Terneuzen.
Leiden: H. Kievel. In te Veenendaal en J. Overduin te Werkendam.

Beroepen te:

Slidrecht: J. B. van Oord te Ophoven.

Bedankt voor:

Paterson (N.-Amerika): H. Kok te Gouda.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:

Gasselte: C. v. d. Nieuwenhuizen te Hekelingen.
Kollum: J. M. Doornbos te Midwolda.
Loenen o. d. Veluwe (vac.): A. J. Splinter te Lent.
Maassluis: C. J. Meijer te Harlingen.
Oudenhoorn: cand. C. B. Boere te Capelle a. d. IJssel.
Putten (Gld.) (2e pred. pl.): G. Mers te Nieuw-Lekkerland.
Vlaardingen (vac.): J. Kat; J. Th. B. Rappard te Barneveld.
Zetten-Andelst: J. A. van Nieu te Moerapelle.

Aangenomen naar:

Barneveld: J. Bitter te Franeker.
Beerten (Stad): D. Tromp te Lemel. ca.
Nijmegen: J. A. Steenbeek te Dantumawoude.
Ouderkerk a. d. IJssel: J. Eekelaar te Rijssen.
Vluchtweide: C. de Wijk te Kampenland.

Bedankt voor:

Brussel (Ned. Ev. Kerk): D. Kullman te Borne.
Domburg en Oosterbeem: J. A. Steenbeek te Dantumawoude.
Ophoven (toez.): D. Th. Kock te Garderen.
Sexbierum: B. Tuijnstra te Boesd.

Afscheid van:

De Lier: Th. M. Loran. Tekst 2 Tim. 2:2.

Lezers van „De Reformatie“, die met zooveel sympathie dit blad ontvangen, wilt ook uw **FAMILIE-ADVERTENTIE** ter plaatsing zenden. ::

DE GOEDE TIJDING

Gereform. Evangelisatie-Blad. Hoofredacteur Ds P. Noyes. De verspreiding van „De Goede Tiding“ brengt geen financiële lasten mede.

Men vrage inlichtingen en proefnummers bij den Uitgever W. D. MEINEMA, Delft.

Bij de Uitgevers van dit blad is verkrijgbaar:

KAART VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND.

met alphabetische naamlijst.

De Classen-indeeling is op de kaart aangegeven. Formaat 50 x 70 c.m. Prijs 35 cents.

Franco toezending na ontvangst van het bedrag.

Terug naar de oorspronkelijke conclusies van het Dogmatisch-Exegetisch Rapport.

Verschenen:

Het Dogmatisch-Exegetisch Rapport met zijn tweeërlei conclusies door Mr P. G. KNIRBE = Prijs f 0.00.

Aan de hand van officiële bescheiden wordt aangetoond, dat de Synode in hare middag- en avondzitting van 3 Maart in de conclusies der dogmatisch-exegetische comm. de wijzigingen heeft aangebracht, waaruit de bekende noodlottige consequenties zijn voortgevloeid.

De tweeërlei conclusies, beide reeds eerder officieel gepubliceerd, zijn naast elkander in de bijlage afgedrukt.

De brochure levert de proef op de som ten aanzien van de juistheid van

EEN BAN IN ONZE KERKEN

van denzelfden Schrijver. = Prijs f 0.45.

Gunstige recensies van Kerkboeken. = Bestelt omgaand bij Dagblad en Drukkerij Nieuwe Leidsche Courant, Leiden. Giro No. 59936. Ook in den Boekhandel verkrijgbaar.

IN ELK HUIS EEN ORGEL!

Ganzevoort's Orgelhandel

DIEZERSTRAAT 116 — ZWOLLE

heeft steeds in voorraad een groote keuze **ORGELS** voor huiskamer, school en lokaal. Prijscuranten en leveringsvoorwaarden gratis op aanvraag

Hebt Gij al kennis gemaakt met

DE MAATSCHAPPIJ

Christel. Sociaal-Economisch Weekblad.

onder redactie van onze meest bekende mannen en vrouwen

?

Zoo niet, vraag dan nog heden proefnummers aan de **DRUKKERIJ ORANJE-NASSAU** BAARN

Dit belangrijke, goed geïllustreerde tijdschrift, zoo goed als zonder uitzondering gunstig beoordeeld en door de Christelijke Pers hartelijk aanbevolen, kost slechts f 2.50 per halfjaar en valt daarom onder het bereik van ieder, die op Sociaal-Economisch gebied voorlichting van Christelijke „Voormannen“ wenscht.

Ondergeteekende

te

adres

abonneert zich op wenscht proefnummers v.

De Maatschappij

In open envelop gefrankeerd met 2 cts. postzegel te zenden aan de Drukkerij Oranje Nassau te Baarn.

Een reisje naar Den Haag

loont ruimschoots de moeite wanneer men zich een goede **PIANO** of een degelijk **HARMONIUM** wil aanschaffen. In onze coll. (ruim 100 stukken met vele grotere werken) vindt ieder wat hij wenscht, terwijl bij aankoop reiskosten worden vergoed en garantie stipt wordt nagekomen.

D. A. RIPPEN

Repr. v. h. Huis Mannborg
Gedipl. stemmer Mij. „Toonkunst“
Piet Heinstraat 42, DEN HAAG.
Inlichtingen op aanvraag.
Levering franco.

„De Reformatie“ is door zijn groote oplage HET blad voor **FAMILIE-ADVERTENTIE**. Onze Gereform. kringen geïllustreerd daarmede te rekenen.

Mede
Dr.
Aasen
Utrecht
burg;

Prof.

Het ad
STRAAT 14.

INHOUD: U
Kerkelijk
Provincie
meenten",
Perschoon

Als dan
niet den
uw tegenp
niet uit b
Jezus blijft
leent, maar
de wereld
treffen.

Het is d
Spot en
want.

Daarom
volk, dat E
weelderiger
Maar er

De spot
waarde. H
u niet. Ma
dienst doe
neer de w
zij weelder

Doch de
schenwaars
bejegt u
u als een
meenschap
wil u niet
haar niet.

Of anders
zij te min
u zou ma
den hoog

De wer
wilt, den
or bestaat

Zou zij,
inlaten?

Zou zij,
woord vers
ling?

Zou zij,
zich afgeve
gekalkte m

Zou zij,
u, den gro

Zou zij
geneeren,
ouderwetse

Zou zij,
bij u, die

Zou zij,
de geboren
vervaardige

kruip voor
bukken voe
in den he

O, er zij
op een eer
lingen omr

Zij kunne
achten kan
Gij, mijn

dat somwij
Spreek n
Dat doet